

Ivan Pregelj.

BOŽJE POTI.

(Nadaljevanje).

XII. O ženi, ki ni sence imela.

RES srečen, da me je v spanju otel angel varuh morda strašne smrti, sem šel ves dan, ne da bi gledal, kod hodim in kam grem. Po vrhovih mimo Vrhovlj vse više sem šel vstric nad dvema dolinama, slovensko ob Soči in laško tja doli do Čedadu in Vidma. Še prenekatera vesela se mi je na tisti poti mimogrede obudila v spomin, tako za primer prelepa zgodba o tem, kdaj so nastale gore. Bom povedal. Tisto uro, ko se je Gospod Jezus z zemeljskih tal dvignil v nebo. Šel je. Za njim pa so začela rasti ravna polja, tu više, tam niže, vse dotlej, da je moral z roko nazaj mahitati in ukazati, da je dovolj. Tako so ostali vrhovi s svojimi pašniki in jezerci s svojimi studenci in viri iz jezer, ki se morajo odtekat, odkar so na visokem, da se morejo ljudje v dolinah krepčati in umivati; tako so se dvignili za Odrešenikom gorski gozdovi, najbolj nizki, najvišje. Najvišje seveda se še dandanes pnejo vode, rastoče v oblake in megle, odkoder napajajo najlepše cvetje vse zemlje, planinske rožice...

V takih mislih in spominih sem hodil ves dan, dokler se ni začelo mračiti. Ko sem se zdajci ogledal, lej, ali nisem bil vrh Kuka že proti volčanski fari, da sem imel svojo ljubo prvo romarsko pot na Menjgorah kar pred nosom. Pa se mi je zgodilo kakor tistemu pastirju, o katerem sem pravil, da je spoznal v stari ženici visoko, visoko pod vrhom gore svojo mater. Tako je tudi mene spomnil pogled na Menjgore moje rajne rodne in me pozval k redu in vrnitvi. Spustil sem se v dolino. V temi sem došel in našel v Ušniku prijaznih ljudi, ki so mi postregli s pijačo in jedjo pa še za spanje pogrnili. Spal sem in se zbudil spočit. Pa me je zopet obšla neka muha, da sem si dejal: Pozen si, Balant, in domov v Bate bo treba. Mimo Menjgorske gospe pa ne pojdeš kar tako. Z eno mašo Jo boš počastil, visoko Gospo, da bo tvoji rajni materi v vicah iz ognja priti pomagala! Tako sem dejal in storil takisto. Lepo sem se poslovil od hiše, kjer sem prenočil. Oče, mati in devet otrok mi je seglo v roke. Blagroval sem ubožne, a pobožne in poštene ljudi. Tako sem šel na pot. Na Kozarščah sem zdajci imel zopet čudno pravljico v spominu. Misel na tisto blagoslovljeno družino v Ušniku me je spomnila, kakor sem slišal pripovedovati nekoč starega nemškega pridigarja, ki je svaril katoliške starše pred strašno novo zablodo. Dandanes, je dejal, so take postale celo kato-

liške žene, da se otrok boje. Tole zgodbo naj premislijo in prav do dna občutijo, je dejal, ki jo bom zdaj povedal. Nato pa je pripovedoval takole:

Na Nemškem, kjer živijo protestantje, ki imajo take duhovne, da se smejo ženiti, je živela nekoč lepa, a ničemurna deklica. Zasnubil jo je domači župnik in vzel za ženo. Odtedaj je postala še lepša. Bala pa se je poroda, da bi ne postala pred časom stara in uvela. Zato je šla k neki čarovnici, da bi ji odpravila zarod. Ta jo je vzela v mesečni noči v temen gozd, izkopala tam tri bele kamene in rekla: To so trije otroci, ki bi jih imela roditi. Vzemi jih in vrzi v vodo! Mlada žena je storila takisto in tako zapravila svoje materinstvo. Ko pa se je v neki drugi mesečni noči sprehajala s svojim možem, je zdajci mož zaklical prestrašeno, da žena nobene sence ne meče. Rotil je mlado družico, naj se mu zaupa. Strašen greh je morala storiti. Žena je končno možu povedala, kako se je znebila svojih otrok. Takrat jo je tisti župnik trdosrčno zavrgel in spodil od hiše. Dolgo je blodila po svetu, blaznila in strašno trpela. Venomer je imela svoje tri nerojene otroke pred očmi, dve kodrolasi deklici in kuštravega dečka. Nekoč je do smrti utrujena legla v senci pri neki cerkvi. Tam je umirala. Živa duša se ni menila zanjo. Tedaj se je Bogu samemu zasmilila. Zadnjo uro šele ji je poslal tolažbo. Umirajoči se je zdajci približalo troje dece. Uboga jih je prepoznala, vabila s sašnočo besedo, da so se približali. Stisnila jih je na uvele prsi in potolaženo umrla...

Krščanske slovenske žene! Bog je dal otroke. Križi in težave so z njimi, pa je z njimi tudi blagoslov. Tistega najhujšega greha, ki ga je nemški pridigar svojim ženam grajal, Bog vari tudi vse vas. danes in vedno naprej!...

Jaz pa sem tedaj srečno prišel na Menjgore, molil in častil svojo veliko Mater in ji priporočal revno dušico svoje rajne rodne. Potem sem se vrnil po najkrajši poti domov v Bate...

Tu je konec mojih Božjih poti. Čast Očetu, Sinu in svetemu Duhu. Amen. Mir in blagoslov vsem ljubim rojakom!

Venceslav Sejavec:

Kje si, solnce ...

*O, vsi moji lepi
spomladanski dnevi,
kam ste odvihrali?*

*Sivi ste, vsi slepi
sredi polja mračnega
obmolčali ...*

*Kje si, solnce žarko,
ali si umrlo,
bogve kam utonilo —*

*Morje mi je barko
mojo zlato strlo
in za večno jo vtopilo ...*

Slavko Savinšek :

PETER KRIŽ IN NJEGOVE NADLOGE.

PETROVIH NADLOG PRVI CENT.

Druga nadloga: Petrove oči.

PETERČEK je rastel kmalu odrastel krilcu in dali so mu napraviti prve hlače. Botrica sama mu jih je prinesla nekoč za god Sv. Petra in seveda tudi suknjič, oče Šimen je kupil čeveljčke in nogavice, klobuček in majhne kriške zadaj ter srajco za brata in sestre. Še vedno so bili vsi doma, dasi so služili že štirje. Jernej in Tone v fabriki, Angela in Metka pa, dasi že zreli za možitev, pri bogatih kmetih za dekli. Rezika, kateri je bilo zdaj že šestnajst let, je pravkar dobila službo v tovarni in Šimen, ki je letos dopolnil štirinajsto leto, se je šel učiti za mizarskega vajenca v sosednjo vas. Otroci se niso mogli ločiti od domače bajte, dasi jim je oče večkrat namignil, da bi si malo ogledali svet in bi postalo v baiti bolj prostorno; celo Jernej, ki so o njem govorili, da se je že ogledal za nevesto in se misli v kratkem poročiti, ni kar nič hotel slišati o odhodu kljub vsem namigavanjem sester, ampak je, često čemerem preko mere, vendar ostal doma in na tihem precej pomagal materi z denarjem, ker je očetov zaslužek in Tonetov prispevek za hrano prepričlo hodilo za tolikšno družino. Mati pa so radi videli, da so ostali otroci doma in najboljše bi se jim bilo zdelo, ako bi vedno ostalo tako. Tudi očetu Šimnu ni bilo ravno sile, da bi priganjali otroke v svet; saj se je zadnje čase, ko so dorastli otroci, kar precej na bolje obrnilo v bajti in ni vse čakalo samo na njihov zaslužek. Skoro se je zdelo očetu in materi: odkar je bil rojen Peterček, se je pri njih zboljšalo vse. Ni bilo še hude stiske v hiši, odkar so prinesli vanjo Peterčka. Zato sta oba rada gledala najmlajšega okrog sebe in oče je često šel z raskavo dlanjo najmlajšemu svojemu križu po glavici.

Peterčku je góđilo vsako dobrikanje domačih. Posebno na mater je bil navezan in silno rad je posedel poleg njih takole popoldne, če je bilo deževno vreme in so vzeli v roke krpanje ter sedli na nizko stolicco ob peči. Tedaj se je približal Peterček od kod, se nekaj časa sukal po hiši okoli, pa je kar tiho sedel na tla poleg matere in jim polagoma, da so komaj čutili kdaj, položil glavico v naročje in ostal tako po celo uro čisto mirno pri njih, ne da bi se ganil. Pričetkoma so mislili včasih, da je fante zaspalo; ali ko so nekoč popazili, so videli, da je Peterček buden, da ima oči široko odprte in strmi nekam skozi okno kakor bi bil zamaknjen. Pustili so ga, komaj so se upali premakniti. Pa tudi krpanje jim je ves čas kar je bil Peterček ob njih, zelo malo šlo od rok. Kar naenkrat pa, sredi največje tišine, se je otrok pognal kvišku, planil k durim in že ga ni bilo. Po dolgem času se je vzel kje iz skednja ali podstrehe, pa je bil popolnoma tiho in je komaj odgovarjal na vprašanja.

Take dni so mati često pomislili, kako je čudno to njihovo najmlajše dete! Tista zaklenjenost v samega sebe jih je od vsega še najbolj vznemirjala. Naj ga je zeblo, naj je bil lačen, ali se je udaril, nikoli ni potožil kakor drugi otroci. Kakor da ga ni bolelo, da je bil lesen: ne iz mesa. Ker je vedno lazil, dasi majhen in neogljen, po vseh

le količkaj dosegljivih gredèh in kolèh, se je često pobil do krvi, da ga je moralo boleti; vendar ni nikoli pritekel k materi kakor drugi, da bi jim potožil, naj bi ga obvezali. Zasukal se je, si malo obliznil rano, pa se je zgubil kam in dolgo ga niso videli.

V dobi, ko so drugi otroci navadno že klicali ata in mamó, je bil Peterček še vedno kakor bi ne znal govoriti in dolgo je trajalo, predno so ga slišali bratci, da je poklical: mama. Tedaj je bilo veselje v hiši: vsi so tekli materi povedat in zvečer so očetu pravili, ko se je vrnil iz tovarne, da je danes Peterček mamó poklical. Obema starišema se je kamen odvalil raz srce, ker sta oba bila prepričana v srcu, dasi nista drug drugemu omenila, da je Peterček nem in morda celo gluhi in ima samo zato tako velike in svetle oči. Zdaj pa so mati pazili vedno bolj na govorico otrokovo in videli, da malo izgovarja, ali kar mu pride iz ust, je zvenelo z nekim posebnim naglasom, z glasom, ki je prihajal kakor iz daljave; izgovorjene besede so bile razločne in prav malo blebetave kakor pri drugih otrocih.

Je pa bil Peterček kljub svojemu molčanju živ in nemiren. ni dolgo ostajal na istem mestu, razen, kadar je materi slonel v naročju. Tako je bil živ, da ga je često pokaral oče, ali starejših bratov kateri. Peterček je sicer tisti hip malo postal, videlo se je kakor da mu je žal; toda komaj se je karajoči obrnil, je že smuknil otrok mimo njega in po cele ure se je potem potikal okrog hiše in se celo izogibal domačim kakor v strahu, da bi bil zopet komu v napotje. Oče Šimen ga je včasih poprijel za sladke, kar pa fanta ni dosti motilo in čeprav je očetova roka precej privila, ni fanti trenil z očmi. niti povetil jih ni. Samo bledica mu je planila v lice in potlej je bil tisti dan miren in je rad ubogal, posebno, kar so mu mati naročili. Z mislimi pa je bil kdove kje, ker niti odgovoriti ni znal, če ga je kdo kaj povprašal. Oči so mu venomer iskale nekam v daljavo in videlo se je, da bi jo najraje pobrisal.

Najstarejša, Angela, je nekega večera pomivala po večerji. pa se je za trenutek odstranila iz kuhinje ter je šla pogledat v hlev. V kuhinji so se podili in prevračali najmlajši trije, Pavel, Florijan in Peterček. Baš, ko se je Angela vračal iz hleva, je slišala v kuhinji ropot posode in je pohitela. Med vrati sta planila mimo nje Pavel in Florijan, Peterček pa je stal sredi kuhinje in gledal okrog sebe razbito posodo, ki se je iz škafa prevrnila po tleh. Eden ostračajeve je prevrnil škaf in pobil skoro vso posodo. Angela je mislila planiti nad Peterčka, pa se je morda ustrašila njegovih oči, kakli da je stopila iz kuhinje, zaklenila vrata za seboj in poiskala ostala dva ter jih za ušesa pripegljala v kuhinjo.

»Kdo je prevrnil škaf?« je vprašala s tegoto v očeh.

Vsi trije so molčali.

»Si ti, Pavel?« — »Nisem,« je odgovoril fant.

»Si ti?« je Angela pokazala na Florijana.

»Na s kal«

»Potlej si bil ti. Peterček?« se je obrnila k najmlajšemu, ki je še vedno stal na mestu kot preje.

Peterček je molčal. Bled je bil sicer, ali ni trenil niti z očesom.

»Je bil Peterček?« je Angela vprašala oba starejša.

Ta dva sta molčala, pogledala zdaj drug drugega, zdaj zopet Petra in Angelo.

»Tak povejta, seme neprevidno!« je vzrojila Angela.

Tedaj ji je zaupal Pavel:

»Peterček se je zaletel v škaf,« je izdaval v vidni zadregi, ki je pa Angela v svoji ihti ni opazila.

»Ti si bil torej, potuha potuhnjena!« je segla z roko po Peterčku, z drugo vzela s tal precej debelo trsko, si položila fanta čez koleno in mu jih naštel po zadnji plati, da so kar iveri frčale po kuhinji. Fant ni črnil besedice, še manj pa zajokal. Angelo je ta trma jezila, pa je pritisnila, da se je slišalo po vsej bajti padanje udarcev. Mati so stopili v kuhinjo, privabljeni po nenavadnem šumu in so postali med vrati.

»Kaj ga pa natepaš?«

Angela je prenehala.

»Poglejte, vso posodo mi je pobil, zdaj pa niti ne mrdne ne, ko mu jih naštevam, trma trmasta!« se je jezila vsa rdeča v obraz.

Mati so pogledali po otroku. Sedel je sredi kuhinje na tleh, kamor ga je posadila Angela, rokice je tiščal v pesti stisnjene na tleh, oči pa so mu gorele v sestro tako bleščeče, da je postalo strah mater in hčer. Mater je zbolela v srce nema bolečina v otroku, stopili so k njemu in ga pokarali mehko, da je skozi vsako besedo sijala ljubezen:

»Ne smeš biti več tako poreden, Peterček; vidiš, škoda se dela!« Segli so z roko po njem in ga dvignili. Fant je stal mirno in ko so ga pogledali v oči z nekakim strahom, jim ni umaknil pogleda, marveč je zrl naravnost vanje in toliko bolesti je bilo v teh nedolžnih, svetlih otroških očkah, da so mater polile solze. Obdržali so Petra za roko in ga peljali iz kuhinje.

»Zaspan si, spat pojdi, Peterček!« so mu prigovarjali in fant je takoj ubogal, se slekel in legel. Ko je molil večerno molitev, je bil glas njegov kakor prav iz daljne daljave in ves je trepetal, da mati niso imeli miru, tako jim je šlo v srce. Pogosto so pogledovali k njemu, ali niso mu videli v oči. Ko pa so pozno ponoči vstali, da bi ga odeli, so raz blazinico zasijale njegove oči tako splasene, da se je materi inako storilo. Sklonili so se k njemu in ga pobožno in z vso ljubeznijo poljubili na obe očki. Tedaj se je Peterček oklenil z obema rokama matere in velike solze so mu pridrsele na lice...

Drugi dan se je Pavel prav boječe približal materi:

»Mama!«

»Kaj pa je, Pavel?«

»Ni bil Peterček.«

»Kje?«

»Jaz sem prevrnil škaf,« je boječe izdaval fant in plašno pogledal mamo.

»Zakaj si lagal?«

Otrok ni odgovoril.

»Vidiš, pa je bil Peterček po nedolžnem tepen radi tebe! Sram te bodi, da tako lažeš!«

Niso mu dali lepe besede, čeprav ga niso kaznovali. Ali dovolj so bile kazni Peterčkove oči! Vse jutro so naravnost visele na Pavlu, ki se je zvijal kakor na žerjavici, dokler ga niso preveč pekle, da je šel in priznal. Mati so šli k Peterčku in ga vprašali:

»Zakaj pa nisi povedal, Peterček?«

Otrok ni odgovoril: ogenj v očeh mu je ugasnil, veke so napolnile punčice. Obrnil se je, oddirjal skozi vrata, za seboj pa je poklical Pavla in podila sta se gori do gmajne kakor bi se ne bilo prav nič zgodilo med njima. —

Pod streho je bil staknil Peter vrabčje gnezdo v lini. Komaj je zaznal zanje, je vse dni presedel gori na tramu in gledal vrabca, ki sta nosila skupaj puh in slamice, da toplo posteljeta mladičem. In ko se je gnezdece napolnilo s štiri drobcenimi jajčki, je privršal Peterček po stopnjicah k materi v izbo in obraz mu je žarel.

»Mama, pojdite pogledat!«

Prijel jo jih za roko in jih siloma vlekel v podstrešje, kjer jim je z žarečimi očmi kazal drobna jajčeca.

»Majhni ptički se bodo izvalili,« so otroku pojasnili mati in opazovali s smehljajem na obrazu njegove oči, kako so visele na gnezdecu.

»Ali danes, mama?«

»Ne še; počakaj nekaj časa, pa opazuj in videl boš!« so mu dalje objasnjevali, potem pa odšli in pustili otroka samega, ki ni mogel stran od gnezdecu in so ga prav z grožnjami spravili k mizi ali v posteljo. In lepega dne se je skoro prevrnil k materi po stopnjicah, ko jim je pritekel povedat, da so mali tički že v gnezdecu in kljunčke odpirajo. Odsihdob je še bolj zaverovan sedel poleg gnezdecu, nosil mladičem drobtinic in mušic in jih varoval kakor punčico v očesu. Po cele ure je stal poleg gnezdecu in božal male tičke po mehkem puhu. Stara dva, vrabec in vrabulja se nista prav nič več bala fanta, tako sta se navadila nanj, ker je bil vedno poleg.

Par dni nato gre Peterček po kosilu zopet v podstrešje in nese seboj od svojega delež tičkom, ko zaslišijo mati od zgoraj silen krik. Kot strela pridrvi maček po stopnicah, v gobcu nosi nekaj kakor ptičje perje in plane po veži na prosto, za njim pa Peterček na vrat na nos in kar mimo matere ven. Mati so slutili, kaj se je zgodilo in ker so poznali svojega otroka, so šli za njim. Gledali so za hlevom, tedaj pa so začuli na skednjem tako silovito jokanje, da se jim trgalo v srcu. Stekli so tja in našli čepeti za leseno steno Peterčka, ki je jokal kakor ga še ni nikdo čul.

»Peterček, ne jokaj, saj so še drugi ostali!« so skušali utolažiti otroka. Ta pa ni kar nič dal k sebi; jokal je dalje na vse pretege in debele solze so mu lile po licih. Z veliko težavo, skoro v naročju ga noseč, so ga spravili mati v hišo in ga peljali v podstrešje, ker sta stara vrabca splašena plahutala okoli, v gnezdecu pa sta mladiča ščebetala in se premetavala sem in tja, z odprtimi kljunčki vekajoča po očetu in materi. Peterček se nikakor ni dal utolažiti. Jokal je naprej z nezmanjšano ihto, ni hotel proč in doli v hišo. Mati so ostali pri njem, sedli na tram in ga stisnili k sebi. Tudi njim so tekle solze po licu. Peterček je jokal dalje, ali vedno tiše, dokler ni stisnil glavice na materine prsi in zaspal. Previdno in po prstih so šli mati z njim v naročju v hišo in ga položili v posteljo, kjer je spal do večera. Ko pa se je zbudil in so se mati s strahom ozrli po njem, pričakujoči, da plane v nov jok, pa so začuden videli, da so otrokove oči suhe, kakor ugasle. Dali so mu večerjo, ki pa se je ni dotaknil, ampak je mrk ždel do trde teme na vratih bajte in držal v roki kamen.

Tober:

SVARILNI ZGLEDI.

Eulenburg, Hollstein in Bülow.

KER ni imelo ljudstvo v cesarski predvojni Nemčiji nobene besede in se je vodila državna politika brez posebnih ozirov na državni zbor, so igrali odločilno vlogo Viljemovi tajni svetovalci. Možje, s katerimi je cesar zaupno občeval, so vodili usodo nemške države. Najstarejši prijatelj cesarjev je bil grof in poznejši knez Eulenburg. Poznala in ljubila sta se od mladih nog. Eulenburg je bil mehkužna, solzava narava in ni bil brez talenta. Njegov vpliv na Viljema je bil često vsemogočen in na njegov nasvet je cesar imenoval in odstavljaj najvišje državne dostojanstvenike. Drugi mogočnej je bil tajni svetnik baron Hollstein, ki je zavzemal vodilno mesto v zunanjem ministrstvu. Njegov odljuden in samotarski značaj ga je gnal iz človeške družbe in čepel je cele dneve in noči v svoji pisarni. Radi svoje nenavadne prekanjenosti in obsežnega strokovnega znanja se je zdel Eulenburgu nenadomestljiv. Ker je pa znal obenem nedo- sežno spletkariti in je bil v izbiri sredstev brez vsake vesti, so se ga bali večkrat celo prijatelji. Tej dvojici se je pridružil kasneje knez Bülow, ki je postal s pomočjo Eulenburga državni kancler nemškega cesarstva. Najspodobnejši v tej trojici je bil brez dvoma Bülow. Ti trije možje so držali celo desetletje v rokah cesarja in vladali preko njega nad nemško državo. Dokler so bili složni, je šlo vse prav in se je vsem trem dobro godilo. Toda s časom je nastala med Eulenburgom in Hollsteinom zavist in se je vnela borba, ki je končala nesrečno za enega in drugega in pokrila s sramoto ime nemške monarhije. Najprej se je posrečilo Hollsteinu, da strmoglavi Eulenburga in ga da odpoklicati z Dunaja, kjer je bil diplomatski zastopnik Nemčije. Zategrenjen in poln maščevalnosti se je umaknil Eulenburg iz političnega življenja, a občeval kljub temu še s cesarjem seveda le kot zasebnik in prijatelj. Ker je imel pogoste stike z Viljemom, je imel priliko, da ga previdno naščuva proti svojemu sovražniku in je polagoma potegnil na svojo stran celo Bülowa. Tako se je bližal vedno bolj tudi padec Hollsteina, a ž njim je bilo potrebno postopati skoraj previdno, ker je bil nevaren. Še stari Bismarck se ga ni upal odstraniti, češ »da bi mogel izblebetati v tujini državne skrivnosti.« Bülowova nevolja proti Hollsteinu je prekipela za časa politične krize v Maroku. Pohod Viljema II. v francosko afriško kolonijo je bil silno škodoval Nemčiji in Bülow se je trudil, da doseže na diplomatski konferenci v Alžirah s Francozi sporazum. Hollstein je pa delal ravno v nasprotni smeri in hujskal nemško časopisje zoper Francijo. Tako gotov je bil svoje moči, da je grozil celo z odstopom, ako se ne izvrši njegova volja. Bülow je pustil sicer njegovo prošnjo za odstop brez odgovora, a sklenil je v srcu, da ga vrže, čim bo konferenca končana. »Sedaj ga moram še držati,« — je rekel — »ker bi drugače lahko občutno škodoval interesom države.« Ko je Hollstein še nadalje rovaril in so Francozi marca 1906. izjavili, da sežejo, če ne pojde drugače, tudi po orožju, tedaj se je Bülow opogumil in vzel vsemogočnemu Hollsteinu kratko

in malo spise iz rok ter dovršil sam vse diplomatsko delo. V aprilu 1906. se je sklenil na konferenci sporazum s Francozi in par dni za tem je moral Bülow svojo politiko zagovarjati pred državnim zborom v Berlinu. Napadi socijalnih demokratov na vlado in njeno zunanjo politiko so bili tako ostrí, da se je zgrudil Bülow brez zavesti sredi zbornice in so ga morali prepeljati v stanovanje. Med tem ko je ležal doma na bolniški postelji, je dobil Hollstein odlok, s katerim se razrešuje uradnih dolžnosti in stavi v pokoj. Upokojitev je zadela Hollsteina kakor nož srce. Bülow je dal takoj razglasiti lažno vest, da to ni njegova krivda, temveč da so Hollsteinovi sovražniki izkoristili kanclerjevo bolezen in predložili cesarju nagloma odlok v podpis. Bülow je zagotovil celó Hollsteinu staro prijateljstvo in ga prosil, naj mu še nadalje pomaga z neuradnimi nasveti. Maščevalnost Hollsteinova se je torej zgostila vsa na Eulenburga in Bülow je izvršil umetnijo, da je Hollsteina vničil in ga spremenil istočasno v dobrega prijatelja in sotrudnika.

Sodnijski škandali.

Hollstein ni bil človek, da bi mogel mirno prenesti osebne poraze. Že prvi mesec po odpustitvi je začel groziti Eulenburgu in ga pozval, naj se umakne iz cesarjeve bližine, ker iznese drugače njegovo umazano privatno življenje v javnost. Eulenburgu so bile te grožnje neprijetne, ker ni imel čiste vesti, a je kljub temu ostal v cesarjevi okolici in se vtikoval še nadalje v politiko. V tem času je dobil od Viljema celo visoko odlikovanje, in sicer red črnega orla, kar je silno razjezilo Hollsteina. Odločil se je, da udari v javnost in se zvezal v ta namen z nadarjenim časnikarjem Maksimilijanom Hardenom, kateremu je dal na razpolago material iz zasebnega življenja dvorne družbe. Iz njega so izhajali nepobitni dokazi, da sestoji cesarjeva okolica iz pokvarjenih mož, ki bi radi protinaravnih odnošajev morali priti na zatožno klop. Koncem 1906. leta je začel Harden v časopisu Die Zukunft (Bodočnost) s prikritimi napadi, katerih smisel je bil za sedaj jasen samo prizadetim krogom, a ne še javnosti. Krivci so prebledeli in Eulenburg se je tako hudo preplašil, da je odpotoval takoj v inozemstvo, od koder je prosil Hardena, naj preneha z odkritji. Harden je obljubil molk, a pod pogojem, da se odreče Eulenburg političnemu vplivanju na cesarja. Časnikar je s tem dokazal, da ga ne vodi v boju maščevalnost, ampak edino le skrb za stvar in domovino. Eulenburg se je nekaj časa držal v ozadju, a spet ga je začelo gnati v cesarjevo bližino in v politiko. Zanašajoč se na Viljemovo prijateljstvo se je začetkom 1907. leta otresel strahu in obnovil na svojo nesrečo stare odnošaje in navade. Tedaj so se pomnožili in poostri napadi v javnosti, Harden je prišel z imeni na dan, domača in tuja javnost je zastrmela. Nemško ljudstvo je prvič zvedelo in spoznalo, kakšne vrste močje so bili najzaupnejši svetovalci in prijatelji vladarja in vodili 20 let brez odgovornosti usodo države. Ogorčenje v deželi je bilo nepopisno. Viljemu so spočetka umetno vse prikrivali, dokler ni v maju 1907. prestolonaslednik pokazal očetu članke in ga opozoril na usodne posledice doma in v inozemstvu. Viljem je bil kakor brezumen in dal takoj poklicati uradnika od policije: »Harden je lopov«, — je vzkliknil — »toda ne upal bi se napadati, ako bi ne imel materijala v rokah. Prinesite mi svojo tajno listo«. Policija je

bila že pred leti opozorila vladarja na spolne razvratnosti, ki se gode v visokih krogih, in mu izročila seznam z več ko 100 imeni dostojanstvenikov in plemenitašev. Toda Viljem je zapečaten zavoj vrnil tedaj uradniku, češ da je to stvar policije, ki njega nič ne zadeva. Šele sedaj, pod pritiskom domačega in tujega javnega mnenja je proučil tajne spise in sezname in začel čistiti okolico. Vse od Hardena označene osebe je dal takoj odstraniti in odstaviti: dva grofa Hohenau, ki sta bila oba njegova pobočnika in eden celó poveljnik gardnih kirasirjev, vojaškega poveljnika mesta Berlina Kuno Moltkeja, mojstra dvornih cerimonij grofa Wedela, enega pruskega princa, kateremu

Vipavski furman.

je odvil častniški čin, in druge. Eulenburg, dolgoletni ljubljene vladarjev in njegov zvesti prijatelj, je zaman čakal milosti. Ni mu dal prilike, da se zagovarja in opraviči, temveč ga dal po pobočniku odstaviti. Viljem je tudi sedaj kakor vedno pretiraval in povzročil nešteto procesov in škandalov, ki so zadeli krive in nedolžne ter ogromno škodovali ugledu monarhije. »Ti procesi« — je rekel Eduard VII. — »so največje neumnost Hohenzollerjev«. Mesto da bi očistili ozračje, so spravili na dan ves strup, ves smrad in vso gnilobo najvišje nemške družbe za vlade Viljema II. Cesar je sam čutil, da je šel predač, in hotel ustaviti tok dogodkov: »Ako časniki ne nehajo.« — je vpil — »pošljem tja pobočnika in dam urednika ustreliti!« Bilo je že prepozno. Eulenburg je bil pri sodni razpravi po krivem prisegel in njegovi sovražniki so ga tožili radi krive prisega. Vlada je bila prisiljena, da ga za-

pre, in leta 1908. so ob pozornosti svetovne javnosti pripeljali bolnega Eulenburga na postelji v sodno dvorano, kjer se je 60 letni mož moral zagovarjati radi nedovoljenega protinaravnega občevanja. Ko so septembra 1908. procesi končali, je bila čast nemškega dvora vničena. Na bojišču sta ostala samo državni kancler Bülow in admiral Tirpitz.

»Vi ste nori kakor biki!«

Sreča kneza Bülowa ni trajala dolgo. Par mesecev za tem je bil tudi on politično mrtev.

V septembru 1908. so se vršile namreč v Alzaciji vojaške vaje, pri katerih se je srečal cesar z angleškim polkovnikom Stuartom Wortley, starim znancem iz prejšnjih let. Ker je angleško časopisje ravno tedaj zopet napadalo Nemčijo radi pomorskega oboroževanja, je smatral Viljem, da je treba Angleže pomiriti. Angleški polkovnik je napisal zato za dnevnik »Daily Telegraph« razgovor s cesarjem, ali ga je izročil prej Viljemu, da ga odobri in, če treba, popravi. Cesar je prečital in izjavil, da je »članek dobro sestavljen in da prinaša točno in resnično njegove besede.« Kljub temu je Viljem poslal članek v pregled Bülowu in ga prosil, naj doda, ako misli, besedilu potrebne spre-

membe. Ker ni bilo Bülowa v Berlin, je romal članek iz urada v urad in je trajalo dolgo, preden je prišel v roke kanclerjeve. Niti eden od visokih uradnikov, ki je dobil članek pred oči, si ni dal truda, da ga prečita, in ravno tako je storil Bülow. Članek je bil v rokah državnega kanclerja, dveh državnih tajnikov in dveh poslanikov, a nobenemu se ni hotelo, da stvar pregleda, in tako so vsi kar na slepo dali odobrenje spisu, ki je moral par dni za tem razžaliti in razburiti mednarodno javnost.

»Vi Angleži« — je začel članek — »ste nori kakor biki, ko vidijo rdečo barvo! Kateri hudimer vas drži, da nas obsipujete s sumničenji, nevrednimi velikega naroda? Vselej sem se proglašal za prijatelja Angležev. Kedaj sem še prelomil dano besedo? Vaša kriva tolmačenja občutim kakor osebno razžaljenje. Za časa burske vojne sta bila nemško javno mnenje in tisk vam odločno sovražni. Toda kaj smo vam hudega naredili? Kdo je bil tisti, ki je odposlancem Burrov, ko so iskali po Evropi posredovanje in bili v Franciji proslavljeni, nemudoma ustavil pot in vničil njihovo delo? Jaz sem bil edini, ki jih ni hotel sprejeti. In ko je bila burska vojna na vrhuncu, sta nas Rusija in Francija povabili, naj Anglijo prisilimo k miru. Rekli so nam, da je prišel trenutek, ko se mora Anglija ponižati v prah. Kakšen je bil moj odgovor? Odvrnil sem, da bo Nemčija pograbila za meč, da prepreči tak skupen nastop! Sedaj Vas vprašam: ali ni to obnašanje moža, ki hoče Angliji dobro? Anglija naj bo pravična in naj odgovori.« V takem tonu nadaljuje cesar razgovor in pove na koncu, da nove bojne ladje niso naperjene proti Angliji, temveč proti Japoncem in pozneje morda tudi proti Kitajcem.

Ko je nemški poslanik v Londonu grof Metternich prečital članek v novinah, se je obrnil k uradnikom poslanstva in rekel: »Sedaj lahko zapremo štacuno in gremo!« Razgovor Viljemov mrgoli namreč žalitev in groženj na velesile in je povrhu še neresničen. Za časa burske vojne je bil Viljem tisti, ki je nagovarjal Ruse, naj napadejo Anglijo, in ne narobe. Sedaj se pa cesar proslavlja nenadoma za rešitelja Angležev proti sovražnim nakanam Rusije in Francije. Angleško časopisje je zadijavalo kakor pred 12 leti radi brzjavke Krügerju, novine v Parizu, Petrogradu, Rimu in celo v daljnem japonskem Tokiu so bile polne najostrejših napadov na Viljema II. Popolnoma nov je bil učinek v domovini. Po 20 letih potrpežljivega molčanja se je dvignilo prvič tudi nemško ljudstvo. Razpoloženje je bilo tako burno, da je morala policija mirno trpeti, kako smešijo in grdijo časniki domačega vladarja. Neki zbadljivi list je priobčil n. pr. sliko duhovnika, ki dviga roke k Bogu in moli iz Sirahovih bukev: »O, da bi mogel postaviti ključavnico na svoja usta in pritiskati trden pečat na svoj gobec!« Nemški narod se ni pobunil radi izgubljene vojne ali prevelikih davkov, temveč se je dvignil proti značaju, proti nepremišljeni klepetavosti vladarja. »Zaklad monarhičnega mišljenja« — je pisal tedaj dvoru vdan list — »je brez dvoma zelo bogat. Toda tudi najbogatejša dedščina se razmeče, ako z njo razsipno in neodgovorno gospodariš. Če ima vladar pravice, ima tudi gotovo dolžnost!« Nevolja med plemstvom in zveznimi knezi je bila taka, da so se resno posvetovali, ali bi ne kazalo, zahtevati cesarjev odstop in postaviti na prestol njegovega prvorojenega sina. Čim se je imel sestati državni zbor, je Viljem

pobegnil v tujino k avstrijskemu prestolonasledniku Francu Ferdinandu in ostal izven Berlina od 4. do 16. novembra. Med tem se je bil vihar že nekoliko polegel in ko so se zbrali poslanci 10. novembra 1908. v parlamentu, se ni upala več nobena stranka zahtevati cesarjev odstop. Vse je končalo z izjavo Bülowa, da »se bo Njegovo Veličanstvo držalo v bodoče tudi pri zasebnih razgovorih tiste previdnosti, ki jo zahteva enotnost državne politike in avtoriteta krone.« Tako dobri in skromni so bili leta 1908. podaniki Viljema II.

Prst božji.

Da bi se razmislil in pozabil mučnost svojega položaja, se je vdajal cesar ravno v teh dneh bučnim družabnim razvedrilom. V palači kneza Fürstenberga je nastopala pred cesarjem in njegovim spremstvom družba igralcev, pela šaljive kuplete in plesala. Med tem ko so se vršile v parlamentu resne debate o nevarnem stanju državne politike, je čitalo ljudstvo v časnikih nastopno obvestilo: »Dvourni predstava pred nemškim cesarjem, knezom Fürstenbergom in grofom Zepelinom se je končala ob pol eni po polnoči s senzacionalnim uspehom. Cesar in visoka gospoda so viharo ploskali in izrazili v osebnih razgovorih hvaležno priznanje za sijajni program in njega brezhibno izvršitev.«

Poslovilni večer v palači Fürstenberg je imel biti višek cesarskega veselja. Plemkinje so prišle v oblekah kakor za svečane dvorne prireditve, gospodje so nosili zelene in črne frake, nekateri tudi rdeče, ker so se ravno vračali z lova. Kot plesalka je moral nastopiti general grof Hülsen = Hüseler, načelnik vojaškega kabineta Njegovega Veličanstva. Razkošno opravljena dvorna družba je sedela po večerji v lepem obokanem salonu palače, ko se ob zvokih glasbe priziblje v kratkih ženskih krilih general in vzbudil s svojimi kretnjami glasen krohot in smeh vseh navzočih. Po končanem plesu se umakne grof Hülsen na balkon, da se navžije čistega zraka. Nenadoma slišijo gostje, kako je telebnilo njegovo težko telo ob tla, in ko prihitijo, je ležal general zleknjen in trd na podu. Zadel ga je srčna kap. Cesar da poklicati naglo zdravnika, toda vsi oživovalni poskusi so brez uspeha. Glasba svira še nekaj časa in nato utihne. Velika jedilna dvorana se spremeni v mrtvaško kapelo, grofu naglo slečejo žensko plesno opravo in mu nataknejo spet generalsko uniformo. Nato pokličejo iz bližine podeželskega duhovnika, ki se prikaže začuden in preplašen pred cesarjem. Kaj se je zgodilo, da ga budi in iščejo sredi pozne noči? Viljem mu je pojasnil nesrečo in mu zabičal, kaj mora govoriti jutri pri pogrebu. Ženi je poslal brzojavko, kjer ji naznanja, da »je zgubil svojega najboljšega prijatelja.« Po svečanem pokopu je postal Viljem zamišljen in skrajno potr. Srčna kap plesočega generala je bila roka božja, ki je udarila v dvorne veseljake in opomnila lahkomiselnega cesarja, naj gre vase, si izpraša vest in postane mož. Z velikimi črkami je napisal prst božji na stene Fürstenbergovega gradu: »manetekel« v opomin cesarju. Toda Viljem ni razumel višjega opozmina in njegova potrtnost je bila kratka.

Bülow se poslovil.

Preden je krenil na stara pota, so prestali njegovi živci še eno težko preizkušnjo. Šele sedaj je zvedel, da so ga hoteli zvezni knezi,

torej njegovi stanovski tovariši, radi zloglasnega angleškega članka odstaviti in proglasiti prestolonaslednika za cesarja. Nevarnost je bila sicer že minula, toda njegovi živci so kljub temu od strahu odpovedali, da mora v postelj. Ukazal je staremu služabniku, naj pokliče na telefon državnega kanclerja Bülowa in naj mu sporoči, da je Njegovo Veličanstvo »dobilo radi dogodkov zadnjega časa tak živčni napad, da je prisiljeno se odpovedati vsem vladnim poslom in jih izročiti prestolonasledniku.« Služabnik, ki si ni upal izvršiti ukaza, je obvestil o dogodku dvornega maršala, na kar so sledila posvetovanja vlade.

Ko je dospel naslednjega dne prestolonaslednik, mu je jokajoča mati pojasnila položaj in ga peljala k očetovi posteli. V veliko nesrečo nemške države je prestolonaslednik odbil cesarjevo ponudbo, dasi je tudi sam često tožil nad očetovimi pogreški. Ako bi bil prestolonaslednik zasedel prestol, bi bila Nemčiji katastrofa svetovne vojne morda prihranjena. Toda mladi človek ni imel dovolj poguma, da izgubi zgodovinsko priliko, in tako je ostalo vse pri starem.

Po štirih tednih je bilo že vse pozabljeno in Viljem je postal spet vesel in brezskrben. V tem je začela cesarska okolica rovariti proti državnemu kanclerju in sto jezikov je ponavljalo, da je Bülow izdal svojega kralja. On je baje dobro poznal zloglasni angleški članek, a ga je namenoma pustil tiskati, da osramoti vladarja. Poslej je dvorska družba imenovala Bülowa stalno le z nazivom veleizdajalca. Viljem je bil tako naščuvan, da ni hotel kanclerja niti videti. Šele marca 1909. sta se srečala v galeriji slik na cesarskem dvoru in Bülow je ponudil tedaj cesarju odstop. »Ne,« — je odgovoril Viljem — »odpustil sem Vam vse!« Na štiri oči je pa rekel cesar prijateljem: »Z Bülowom sem končal. Izpeljati mi mora še finančno reformo v državnem zboru.«

Ko je v juniju finančni zakon pred parlamentom propadel, je knez Bülow vrnil Viljemu čast državnega kanclerja in se umaknil iz politike. Cesar je dejal tedaj o padlem državniku: »Vso krivdo za Eulenburgov škandal nosi Bülow, ker je imel osebne razloge, da se ga veseli. Ko bi bil tedaj prepričal Eulenburga, da ostane v inozemstvu, bi bil škandal izostal. Od časov Cesare Borgia ni več živel tako hinavski in lažniv človek!«

Mi pa vemo, da je bil knez Bülow kljub napakam najboljši državni kancler, kar jih je bilo pod vladjo Viljema II. Njegov trezni in hladni značaj je preprečil marsikatero nesrečo, popravil mnogotero napako cesarjevo. Ko je zvedel stari Hollstein za odstop Bülowa, je vzkliknil: »Sedaj bo vojna neizbežna!« To pot je mož govoril resnico.

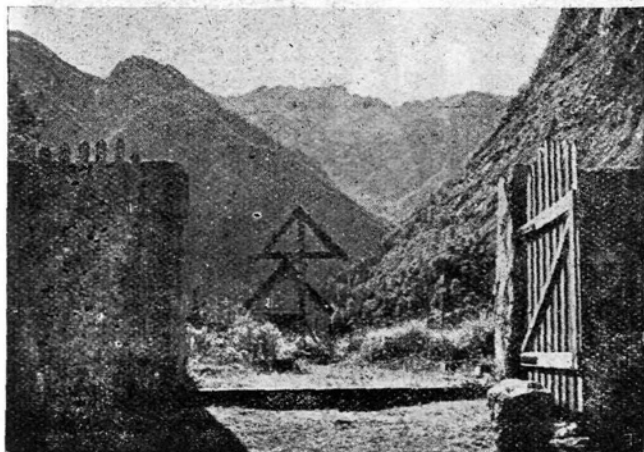
Vprašuješ, kje dobiš dobrega prijatelja. Veš kje? „Naš čolnič“ naroči in pazljivo čitaj! Dober časopis je najboljši prijatelj.

Pušarjev Ciril:

LEPA SI, ZEMLJICA NAŠA!

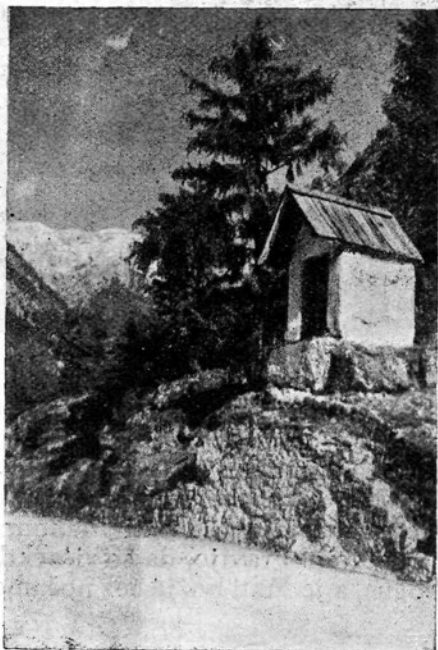
TRENTA.

O ti ljuba Trenta stokrat poveljučana, tisočkrat opisana, koliko nadlog in skrbi si mi že nakidala na pol plešasto glavo. Kako dolgo

že te gledam, gladim tvoje kamenite poti, poljubujem tvoj led in se valjam v tvojem snegu! In vendar sem vesel, ko bivam v zeleni ali ledeni tvoji naravi ali na tvojih vršcih, kajti vedno si lepa in vedno nova. Lepote, ki jo skrivaš v svojih grudih, ne pokažeš vse obenem, ampak čakaš ljubimca, da jo išče in najde.

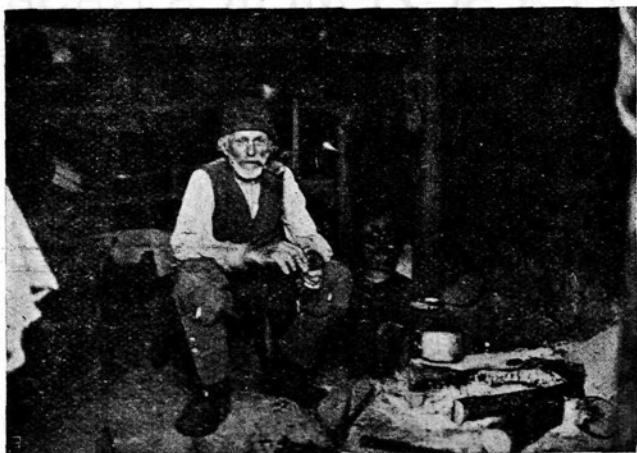
Trentarji se rodijo kakor vsi drugi ljudje: jočejo, mijavkajo in cebajo. Ko odrastejo, gredo za kozami. »Hoj, hoj, sol, soll!« boš slišal dan za dnem po čereh in obronkih trentske Alp. Zjutraj Trentar zgodaj vstane (če je voda blizu se tudi umije), pomoli (ali pa tudi ne), pokliče tri sto svetnikov (če mu bolj hodi pa tudi tri sto črnih), in hajdi z živino v strmine. Tam se le-ta — izvzemši masec planšarstva — pase ves ljubi dan. Za pasom nosi Trentar par »čomp« ni more da še nekoliko skute in vztraja pri tem dan v dan. Nekoč v Trenti niso pustili kozariti mladeniča, ki ni še bil na naboru. — Glavna hrana so »čompe«, čompova polenta, skuta in mleko. Turisti so izborni. Sami pravijo, da prekosijo gamsa in premagajo mesto, kjer se on ustavi. Če pojdeš kdaj v trentske planine, le Trentarja nikar ne prašaj koliko boš porabil tje ali sem. Na Križke pode pravijo, da je poldrugo uro, na Razor tri, na Tri glav štiri do pet. Ti pa boš rabil za prvo štiri, drugo šest in tretje 8 do 10 ur.

Trentar strelja slabo — kadar je brez puške. Veliko preglavic so povzročili lovskim čuvajem, če jim še, ne vem in tudi ne bom raziskal, da ne slišijo možje postave. Dobro

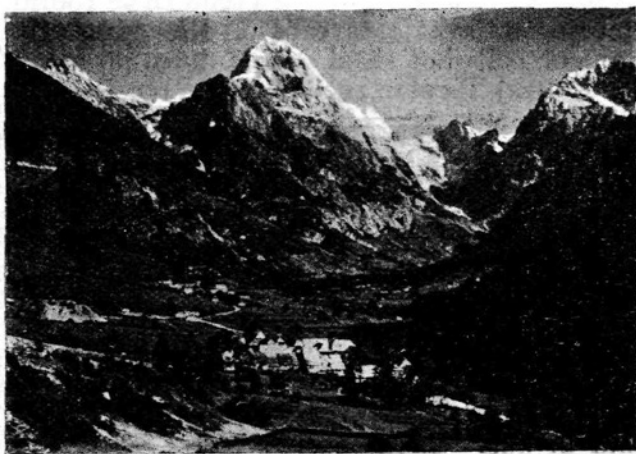
lastnost pa vendarle imajo: pri vsej revščini so silno usmiljeni in gostoljubni. Je pač res, da pojdi v sili h siromaku in ne k bogatinu.

Po naravi je Trentar vesel. Če ga dobi glažek, rad poje. Ima jo nekaj pesmi, ki so menda pristno njihove in drugod neznane. Ko fant gre snubit, vzame steklenko žganega in če starši pijejo, je to znamenje, da so privolili. H poroki gredo vriskaje in ponujajo medpotoma žganje. Eden izmed svatov nese naprej sveto podobo, ki jo je vzel s stene na ne-

vestinem domu. Starejšina spoznaš po novi smrekovi ali trnjevi palici, ki je vsa prepletena s trakovi in rožami. On je za nevesto odgovoren in jo mora pripeljati na ženinov dom, kjer mu jo predà. Če mu jo kdo

medpotoma ukrade in skrije, mora plačati odkupnino. Med sabo se nazivajo »poštena kompanija«, »pošten ženin«, »pošten starejšina«, »pošten vendarar« itd. Na »ohceti« ni nikdar brez plesa. Vrtijo pa se silno naglo, udarjajo med vzkliki »hejsa, hejsa!« s petami in pojejo vmes. Besedilo se zelo spreminja in zgodi se, da improvizirajo in se po načinu

Eskimov v verzih dvobojujejo.

O priliki smrti boš slišal v Trenti silno tarnanje: »O ti lep moj mož, o ti lepo moje dete, o lepa moja ščica!« se ponavlja uro za uro, da je mrlič pokopan in se zadnji sosed zgubi v svojo kočo.

Naj bo h koncu še omenjena, da je božjepotna cerkva posvečena Dev. Mariji Lavretanski. Madonna je črna in uživa veliko zaupanje med ljudstvom. Pravijo, da so ji nekdaj hoteli sezidati novo hišo božjo »na Logu«, a je Mati božja čez noč ubežala na staro mesto.

NAŠE SLIKE.

Krasna je naša dežela. Eden najlepših krajev je pa brez dvoma Trenta, domovina Zlatoroga. Prinašamo čitateljem par lepih slik, ki nam jih je daroval prijatelj.

K slikam: 1. *Trentsko pokopališče.* Stisnjeno je med dva silno strma hriba. Milje drzen in otožen — mimo drvi mlada Soča. Veliko trpinov iz Trente počiva tu; zraven je vojaško pokopališče s kakimi 150 Rusi, ki jim je vzel življenje plaz na Mojstrovki. Med njimi par italijanskih vojakov.

2. *Vršič.* Prehod iz Trente v Kranjsko goro, pot, ki so jo Trentarji pred in med vojno zelo uporabljali, a je danes zaprta. Zdi se pa, da bo v doglednem času zopet odprta prometu. Od tam prekrasen razgled na zelo obiskovane gore.

3. *Pred seboj vidiš 84-letnega Trentarja,* ki kuha svojo običajno krompirjevo poslento. Bog ve kako burno, nadlog in nevarnosti polno življenje ima za sabo. Vsaj v mislih ga pozdravi in mu vošči: Bog žegnaj!

4. *Log z Mangartom.* Čudovit pogled — dolina ob potoku, levo in desno drzne stene, deloma gole, deloma poraščene z rušo, slečem in tisočericimi mahi, pred tabo pa divji fant Mangart z glavo pokoncu, češ: kaj ste vi tam doli, šleve dolinske! Kdor pride v Log, bo videl, da Mangart ni zastonj »šteman«!

Venceslav Sejavec:

Kako si bedna...

*Kako si bedna, moja zemlja rodna,
viharju, noči kažeš gladne prsi:
izmozgana poljá, neplodna,
ki so jih zželi tvoje dece prsti.*

*Tako si plaha, naša prst predraga,
da nas ne moreš v svoje nedri vzeti,
ubožna si ko beračica naga,
oči že hočeš v žalosti zapreti.*

*O, daj, poženi iz globin neskončnih
cvetov, plodov, z močjo doslej neznano,
da bomo pili v svetlih žarkih solnčnih
razkošja tvojega opoj, omamo.*

Tvoje ustne šepetajo...

*Tvoje ustne šepetajo,
molijo proseče,
kot le one znajo
prosijo ljubeče,
da bi noč pregnale,
ki vsekrog drhti,
mojo dušo okopale
v rosi tajnostni,
da strepeče
od neskončne, tajne sreče...*

ROŽARICA.

LA Fioraia jo imenujejo povsod. Nihče ne ve za njeno pravo ime, tudi sosedje ne. Živi v predmestju globoko v kleti ob morskem kanalu v Benetkah. Po dnevi hodi po Markovem trgu in prodaja rože: mirte, magnolije, velike astre in oranžno cvetje.

V tej temni, borni luknji je preživela šestnajst pomladi — sama z nono. Mati ji je umrla. O očetu sploh niso nikdar govorili vpričo nje.

Nekoč je pač vprašala po atu. Babici se je zresnil obraz, še bolj globoko so se zarezale široke brazde na čelu in skozi brezzoba usta je naglo vrgla pet besed, izmed katerih je pa deklica le dve razumelo: »pittore« — slikar je bil oče — in »slavo« tam nekje od Gorice. Odtedaj ni več prашala po njem. Od zore do mraka je hodila po trgih in ob pomolih ter ponujala v košari duhteče cvetje. Skrbno mamino oko ni bdelo nad njo, prepuščena je bila cesti in zablodam. Angelski obrazek je sijal sanjavo v šumni množici in dvoje ognjenih očk je vabilo proseče. Vsi njeni dnevi in noči so bili kot sanjave gondole, na katerih pojejo mehke pesmi mandoline. Zvečer so vse v petju, lučkah in balončkih, zjutraj pa prazne in tihe ob kamen privezane za vrvi.

* * *

Prišel je v Benetke študirat slikarstvo. Doma je bil tam nekje ob Savi. Dali so mu državno podporo, zato je živel udobno in je rad kupoval rože.

Tistega dne, ko je žareče solnce poljubilo senčni Lido, je naletel ob pomolu na Fioraio. Prve vijolice je nosila v košku. Obstal je ves presenečen: domač obrazek, kakršnega imajo tam, kjer je on doma. Iz tega obrazka gledajo oči, kakor jih jug rodi, le to, kar je v njih skritega, so si obdržala nebesa.

»Vijolic hočem, lepa rožarica! Prav vseh, vseh — in še vas bi rad, najlepšo med njimi!« Deklica je odprla oči. Zdelo se ji je, kot da bi se zbudila iz dolgih sanj. Pred njo je stal mlad gospod: slok, kostanjevih las in svetlih oči. Smehljal se je in božal s pogledom njen začuden obraz. Odtedaj rožarica ni več prodajala cvetk.

* * *

V velikih sobanah zagrebške akademije je bila slikarska razstava. Njegovo ime je zaslovelo in privabilo nebroj občinstva. Pred njegovimi slikami so stale cele gruč: nekateri z občudovanjem, drugi z ironijo, tretji s hvalo, zopet drugi z grajo. Vsi pa so hoteli videti sliko, o kateri »se je veliko pisalo«.

Delu je dal slikar ime »La Fioraia«.

Zaduhtelo je po dišavah in zašuštelo v svili. Pred sliko so se ustavile odlične dame. »La Fioraia! Križ božji, navadno cestno dekle! Kako izrabljen motiv! Nešteto rožaric je viselo že v umetniških salonih. Ali ni škoda platna? Pa te oči! Velike, v bridkost pogreznjene, hrepenenja bolne! In na dnu: mrzle, trpko očitajoče, skratka nesrečne! Takih pač nimajo italijanske rožarice! Skaženo!«

Blebetanje je umolknilo, ko je stopil pred sliko visok, vitek mož. Slikar je stal pred lastnim umotvorom. Nežen smehljalj je vrgel na sliko, nato pa nagloma povetil oči, da sta tema in bridkost potemnila pogled.

Da, to je ona! Nebeškolepa Fioraia! Glavico ima lahno sklonjeno, oči žareče in proseče ob enem, ustnice rdeče kot so bile njene rože. Trpek izraz je objel umetnikov pogled in v njem je bila v krvavih barvah naslikana zgodovina njegova in nesrečne rožarice.

Iz sanj jo je zdramil. O ljubezni ji je govoril in o krajih, odkoder je on in njen oče. Saj ni razumela, ubožica, a verjela je in ljubila njega in njegov dom, čeprav ga ni nikdar videla. Ko je od vzhoda prišla pomlad, je šel nenadoma iz Benetk. Med potjo se je tolažil češ: Saj bo kmalu pozabila, kar je bilo — mala, sanjava Fioraia! Svet je velik in bol se v njem razblini! Same sanje!

* * *

Dve leti kasneje se je v Zagrebu bogato poročil. Z nevesto sta šla na potovanje po Italiji in se ustavila v Benetkah. Prišlo mu je na misel, da bi obiskal rožarico in videl, kaj je z njo. V temni veži je odprl temna vrata. Korak mu je obstal. Na belo pogrnjeni postelji je spala bleda deklica. Okrog nje so duhtele magnolije, geranije, astre in vijolice. Blede sveče so metale sanjavo luč v obraz — kjer so se za večno zaprle žarne oči uboge, pozabljene deklice.

Omahnil je na postelj, dvignil s trepetajočima rokama mrtvo glavico in jo poljubil na oči, ki so toliko upale in ljubile, a vse — zastonj.

V kotu je sključena čepela nona. Trudno je vstala, vzela papirno škatlico in jo položila na prsa mrtvi vnukinji. »To je naročila, gospod, naj ji damo v grob vaša darila!«

* * *

Slikarju je zdrknila solza. Obraz si je zakril z rokami in ni videl ničesar drugega pred seboj kot belo posteljo, na njej mrtvo dekle z nebeškolepim obrazom med duhtečimi geranijami, astrami in vijolicami, s katerimi mu je prodala nekoč srce — uboga, mala, sanjava rožarica.

Venceslav Sejavec:

Glas tvoj čujem...

Glas tvoj čujem trepetati,
a ne vem, kje je,
hočem mu prisluškovati,
pa me v dušo žge.

Steza več ne pelje
k tebi čez polje
noč vseprek pognala
mračne je meglè.

Če tvoj glas utihne,
zame vse umre,
a ko krikne, vzdihne,
krvavi srce.

ZADNJA PRIDIGA.

GOSPOD Tomaž je imel križ s svojimi farani, oni pa menda ž njim. Ko je za sv. Martina pobiral vino, so ga gledali pisano, merili skopo in kleli na debelo potihem. »Naj ga poloká, saj ga zadnjič bere,« tako so dostavljali, ko je šel z novim mežnarjem skozi vrata. Z novim mežnarjem dà, komaj devetnajstletnim Felicijanom, kar je verne in neverne dušice še posebno razburjalo. »Zakaj je stara Jelarja odvrigel? Koga je vprašal? Smo mi še v fari, ali nas ni!«

Zakaj ga je odvrigel? Kaj pa je, za pet ran božjih, hotel ž njim! Zvečer je dišal po vinu, zjutraj smrdel po žganju. Ko je šel pred mašo sveče zažigat, je opletal s kajfežem zdaj sem zdaj tje, da so se kihetale celo resnobno zamišljene ženice, ki drugega greha menda svoj živ dan niti imele niso. Dedci so ga zagovarjali: »Star je in slabo vidi,« v resnici pa jim je vsem bilo všeč, da so imeli v cerkvi nekaj komedije, ko je bil gospod Tomaž kisel kot kumara v jesihu. Da je Jelar zjutraj rad spal, so vedeli vsi. Svetega jutra ni zvonil od vernih duš pa do sv. Jožefa. In kdo bi vlekel za zvon v mrzlih jutrih, ko pa človek tako rad spi in se še parkrat obrne, preden stegne nogo izpod koca! Jelar je pa tudi rad spal in presneto spal, vam rečem! Sicer ne bi zadušil otroka v postelji, ko se je premetaval in sanjal o gospodu Tomažu, ki ga podi v stolp, da uro navije! Takrat je pa počilo! To se pravi: žena Filomena je prijekala h gospodu Tomažu in povedala v solzah, kar se je ponoči zgodilo. Gospodu Tomažu je žolč zavrel. Vrgel je brevir v kot in za kričal: »Nesnage nemarne! Štor si dajta v posteljo, ne pa otroka!« Ko Jelar ni otroku zvonil — ali iz sramu ali iz žalosti, kdo ve — je gospodova kuharica naročila, naj se ne prikaže več v zakristijo, ker ga gospod ne marajo več pred oči. In Jelar ni hodil več ne v zakristijo ne v cerkev. Mesto da bi za vse dobro vneti farmani dali prav župniku, so šuntali Jelarja. Celo k škofu so šli, tožit gospoda Tomaža in se med potjo pridušali, da ga ponesejo iz farovža, če ne bo šel sam.

Gospod Tomaž se pa ni dal prenašati in jo je kar sam z dovoljenjem predstojnikov odkurit, ko jim jo je vsem še za zadnjo binkoštno pošteno zabrusil. Bilo je pa takole: Kar izpred oltarja jim jo je povedal. »Nekje,« tako je začel, »so imeli več fajmoštrov, pa jim nobeden ni bil všeč. Zato so jih kidali kot gnoj spomladi. Gospod Jerinač je bil prepobožen. Hodil je, kot bi žeblje iskal in celo moškim ni pogledal v obraz. Pa so sklenili dedci: »Ta ni za nas! Proč z njim.« Gospod Jerinač je šel, mirno in krotko, kot bi se nič ne zgodilo. Dobili so gospoda Urbana. »Tale bo!« so se gladili. »Hodi moško, govori, da se trese, pridiga, da ni moč spati, in za vse se briga!« Prvo leto so mu dali navrhano mero, ko je bral po vaši, za veliko noč so ga bili pa že siti. Začelo se je pri ženskah: »Preposveten je, fajfo kadi, sivo kapo nosi, psa ravna, petje uči, prehitro moli, prekratko pridiga — ni za nas!« Hlačarjem je pravzaprav ugajal, a ker so ženske rekle a, so oni dostavili b — radi edinosti in zakonskega miru voljo — seveda. In gospod Urban je šel. Rekali so pa, da so ga oni spravili. Sam gospod škof je bil v zadregi. Koga naj jim da? Eden je prepobožen, drugi preposveten! Pa jih je pustil par mesecev brez gospoda. To vam je bilo godrnjanja in zlih besed!

Za stvar je pa zvedel ta hudi. Oblekel je svoje peklenske kosti v

talar in prišel neke nedelje v gostilno, kjer se jim je ponudil za duhovnega pastirja. Takoj so ga sprejeli, ne da bi škofa prašali. Zlodej se je muzal in laskal: »Kaj pa hočete, ovčice moje? Na dan z besedo, vse vam ustrežem, ker so mi na srcu vaše duše!« Vstal je Luka Pokvekar, ki je godel na harmoniko in predlagal: »Gospod, čez ples nobene besede!« »Le plešite, dušice moje, zakaj ne bi plesali!« je pritrijeval na šemljeni duhovni. Luka je natezal harmoniko in staro in mlado je dvigalo peté. Pa se jim je hudobec smejal in jih baral: »Imate še kakšno željo, otroci moji?« Prikolovratil je Pepe Žlampač, prvi pijanec v seski in otepal z jezikom: »Vino je božji dar! Gospod, nobene besede čez poštene pijancel!« S peklenskim smehom je vrag dovolil in še priganjal svoje farmane k pijači. Pili so in kolovratili pozno v noč po vasi, da se je peklenšček režal in od veselja drgnil kosmate roke.

V imenu ženskega spola je povzela besedo Katrica Nogogolka in koketno terjala: »Čez našo žensko obleko nobene besede, gospod!« »Kakopak,« je kimal rogati in opletal s skritim, kosmatim repom. »Cunje so vaše, kdo se ima pravico vanje vtikati!« Dekličiči so noreli vesolja in strigili obleko zgoraj in spodaj, da je kmalu udaril peklenški smrad iz duš in teles.

Za cerkveni shod se jim je zlodej spet hotel naklonjenega izkazati in se je slinil: »Kaj bi si še želeli, otročiči dragi?« Vstal je Mohor Ošaben in govoril, kot bi z besedami cekine metal: »Komande hočemo! Mežnar Jelar naj pride nazaj in nič naj ne zvoni, ker nam je zvonjenje zoperno!« Spet se je vrtel okrog sveč stari Jelar in vlekel za vrv, kadar se jim je zdelo. Vrag se je muzal v dlakasto pest in gledal s peklenskim porogom po fari. Ljudje so plesali, vino lokali in spali. Govedo je mukalo, njive je zarastel plevel in — Bog ne šteje v greh ne meni, ne njim! — veliko žen je bilo v vasi brez mož. V cerkev so hodili le razcapani otroci, pred župniščem so tulile babnice in pred hišami je pel boben. Ko je zlodej opravil svoj posel, je pokradel še vse duše. Tako je celo vas z mežnarjem Jelarjem vred hudič vzel. Amen!«

To je bila zadnja pridiga, ki so jo slišali farmani od gospoda Tomaža. Odtedaj nimajo več duhovnika in morajo hoditi eno uro daleč k maši. Na škofiji pravijo, da so se skesali in poboljšali. Obljubili so, da bodo gospoda, ki jim ga škof pošlje, spoštovali, ker jih je v dno duše pretresla zadnja pridiga gospoda Tomaža.

Venceslav Sejavec:

Kakor duh si...

*Kakor duh si že,
vsa bela, rahla in medla,
joj, in tvoje roké —
mesečina tiha je spredla...*

*Ob mojem srcu stojiš
pa si ko v neskončnosti,
čujem, kako drhtiš
otožno kakor iz večnosti...*

Fr. Rupnik:

IZ DAVNIH DNI.

PREJADRALI smo z našim Čolničem po morju davnih tisočletij ob obali predzgodovinskega človeškega gospodarstva in z našimi pogledi opazovali človeka, kako stopa oborožen z bistrim razumom in neutešljivim hrepenenjem po materialnem svetu vedno dalje in dalje v nove dežele mehanike, industrije in umetnosti. Pri tem opazovanju nam je postajalo vedno jasneje, da bi en sam človek nikdar ne mogel tako daleč prodreti: načrte in pobudo za velika dela pač dajejo posamezni veliki duhovi, junaki, a za izvršitev vsega ogromnega dela človeške izobrazbe v vseh podrobnostih je bilo treba sodelovanja mnogih, da, vsega človeštva. To sodelovanje pa ne bi imelo uspeha, če bi ne bilo smotrno urejeno v različnih družabnih tvorbah, ki so temelji in nosilci vse gospodarske in duhovne izobrazbe.

Najvažnejši družabni tvorbi pa sta družina in država: družine so oni temelji, iz katerih izhaja vsa velikanska zgradba človeškega rodu, drava pa naj po svojem namenu daje tiste splošne pogoje, da se morejo človeške zmožnosti udeleževati v hrepenenju po vsestranskem napredku. Počelo družini pa je zakon, semenišče družbe. Zato je primerno, da si ogledamo

zgodovino družine in zakona

v davnih tisočletjih predzgodovinske dobe. Potrebno je to še zlasti zaradi tega, ker se še danes po mnogih knjigah in časopisih in na raznih sestankih oznanja ljudstvu kot dokazana zgodovinska resnica, da se je človeški rod razvil iz živalskega in torej v prvi dobi po nastopu človeka na zemlji ni bilo nikakega urejenega družinskega življenja in nikake trajne zakonske zveze med določenim možem in določeno ženo; človeštvo da je živelo še čisto živalsko življenje v večjih ali manjših skupinah in v popolni prostosti spolnega občevarja; sčasoma pa da se je začelo to omejevat po krvnem sorodstvu, nastajale so večje družinske skupine, iz katerih se je razvilo najprej mnogoženstvo in iz tega se je konečno izločila enotna družina z zakonom med enim možem in eno ženo.

Učenjaki in raziskovalci narodov, ki so šli med divja in neomikana ljudstva Afrike, Amerike in Avstralije opazovat družinsko življenje in zakonske razmere med možem in ženo, so namreč delali v zmotnem prepričanju, da so tisti narodi potomci najstarejših rodov sveta, ki so najbolj divji in neomikani, torej po značaju in obliki življenja najbolj podobni živalim. Nasproti tem je novejša narodoslovna veda po dolgoletnih in podrobnih opazovanjih med posameznimi narodi dognala,

da se mora računati starost kakega naroda ne po divjosti, ampak po zgodovinskem razvoju značilnih gospodarskih (orodje in orožje), družabnih (družinske in zakonske zadeve) in verskih oblik, šeg in navad, torej brez ozira na njihovo sedanjo stopnjo omike. Potem takem je mogoče, da je kak narod vsled zunanjih vplivov ali notranjih vzrokov zastal v napredku ali celo padel globoko nazaj (tuj izraz za to: degeneracija) pod druge narode. Pomislimo le na današnje Egipčane, Kitajce, Grke, kako so ti nekdam tako visoko stoječi narodi propadli ali zastali, a njihova zgodovina je davna in slavna.

Narodoslovna veda pa nam ve povedati, da se je vršil ves razvoj v družini in zakonu ravno narobe kakor oznanja gori omenjena lažna veda. Iz prvotne enotne družine in zakonske zveze med enim možem in eno ženo je sčasoma vsled nebrzdanega poželenja nastalo mnogoženstvo in nato razrvanost v družinskem življenju z vsemi tistimi ostudnimi in človeka nevrednimi posledicami (samovoljna odslovitev žene in ločitev zakona, izpostavljanje ozir. morjenje nevšečnih otrok), ki jih najdemo med neomikanimi narodi, in katere hočejo nekateri vpeljati tudi v naše dežele. Tako tudi svetna veda potrjuje poročila sv. pisma, ki pravi v 1. poglavju: »Moža in ženo ju je ustvaril«, v 4. poglavju pa že: Lameh »je vzel dve ženi«; in kakor je povedal učenik Jezus Kristus: »Mozes vam je zaradi vaše trdosrčnosti dopustil, ločiti se od vaših žena, od začetka pa ni bilo tako.« (Mat. 19, 8.)

Pa oglejmo si v glavnih podrobnostih družinsko življenje v davni predzgodovinski dobi, kakor se še sedaj vrši pri ostankih starih neomikanih narodov!

1. Iz najstarejše dobe.

Zakon se sklepa med enim možem in eno ženo, mnogoženstva torej prvotni človeški rod ne pozna. Pri sklepanju zakonske zveze vodi oba zaročenca medsebojna naklonjenost in ljubezen, da se odločita popolnoma prostovoljno eden za drugega. Ko si je fant izbral tovarišico za življenje, navadno naprosi svojega očeta ali strica, včasih tudi svojo sestro, da gre snubit. Nevesta se torej ne kupuje in ne prodaja, ampak se svobodno odloči za tistega, ki se ji dopade.

Ko je zakon sklenjen, ostane redno nerazvezljiv. Prav preseneča nas in sramoti današnji visoko omikani svet trdnost in čistost zakonske zveze prvotnih rodov. Prešuštvovanje v zakonu se silno redko dogodi in se krivec, naj bo mož ali žena, kaznuje s smrtjo.

Ta trdnost in čistost zakonskega življenja temelji pa na enakovrednosti moža in žene. Žena je možu tovarišica in nikakor ne sužnja. Vse delo imata med seboj razdeljeno primerno moči in sposobnosti vsakega, zato se žena lahko temeljitejše posveti tistim opravilom, ki so ženi že po naravi bolj prikladna.

Vez zvestobe, ki družijo moža in ženo, pa je otrok, katerega se oba z neno ljubeznijo oklepata. Le redke izjeme se najdejo pri nekaterih najstarejših plemenih, da morijo novorojene otroke, ki se jih ne upajo izrediti, a še te izjeme so nastale vsled vpliva sosednjih mlajših rodov. Redno pa oče in mati oba skrbita za izrejo in vzgojo otrok.

Če povzamemo vsa ta gotova dejstva o družinskem življenju prvotnih človeških rodov, je jasno, da je moralo zajemati človeštvo v svojem začetku življenjske sile in moči od vse drugod kakor iz živalskega pokoljenja.

Smodinov Lojze:

IZ OBLJUBLJENE DEŽELE. Buenos Aires 5. X. letos.

Naj poroma to pismo preko luže v rojstne kraje, kjer v kletih vre cekinasti mošt! Meni se cede sline po žlahtni kapljici, vam pa najbrže po »obljubljeni« Ameriki, kjer »leže kupi zlata, ki ga grabi vsakdo s strguljo«.

Na teh skromnih vrsticah, ki jih piše izseljenec, ugibajte vsi, ki ste neodločni, svoj »za in proti«. Odločitev ne bo težka! Par slik — povsem resničnih — Vam bom skušal naslikati. Oglejte si jih dobro, pa boste v njih spoznali usodo nesrečnih izseljencev.

Hotel Emigrant! Iz carinarne prihajajo stotine slovenskih izseljencev. Blizu se dviga naseljeniški hotel. V to hišo hitijo naši ljudje, da vsaj za nekaj časa dobijo brezplačno hrano in si medtem poiščejo delo. Hotel je prenapolnjen, ne morejo več sprejemati. Zato se vlačijo naše uboge pare po mestu. Srečuješ jih na vogalih, ob bučičih ulicah in na pomolih, kako brezupno gledajo v morje in željno mečejo oči tje proti domovini, katero so zapustili, ne da bi prav vedeli kam in kaj. Na stotine brezposelnih blodi po mestu in prosjači za službo. Nič čudnega!! Denar gine kot sneg, dela ni in zaslужka tudi ne. Živeti je pa trebal »Kje, kje, kje bom jemal?«

Iz hotela se vije črna truma ljudi, kakor železna veriga. Kam gredo? Za sramotno plačo so se domenili, da gredo delat v notranjost dežele. Ali naj lakote pocepajo na tla? Kot živino jih zenejo v gozdove ali prerije. Nekdaj sem videl naslikane zvezane črnce, ki so jih gnali na delo — prav podobne so te slike, le verig nimajo ljudje. Iz hotela so jih po železnici pripeljali v gozdove.

Gozdovi! Nobene hiše, daleč proč nobene vasi! Kaj početi? Raztegnili so šatore, kot pastirski narodi, ali iz blata napravili zidane šupe. Od česa živijo? Večinoma od mesa, primitivno kot prvi človek. V teh gozdovih ni železnic, ne cest sploh nobenih prevoznih sredstev. Po pošto je treba hoditi ali s konjem jahati več ur daleč. Tu ni nedelje, ne praznika. Človek podivja in postane podoben živali.

Komur se posreči dobiti delo bliže mesta pri zidanju stavb ali železnice, je slabo plačan. Nad njim kriči valpet (capatas), ki jih priganja brez vsakega obzira kot nekdanji biriči tlačane. In kako ne? Delavec je mnogo, kar ponujajo se. Če torej delavec ne naredi toliko, kot gospodar zahteva, ga enostavno odslovi in na njegovo mesto pride drugi. Nič čudnega ni, ako delavec menja tri ali celo štirikrat na teden gospodarja, ali pa — če dela kvečjem le par dni v tednu ali celo v mesecu.

Lačen sedim in čitam: Argentina ima bodočnost. Velikanski kompleksi zemlje so še neobdelani. Zemlja je rodovitna in deviška! — O da, ima Argentina zemljo, to je res. Tudi deviška je ta zemlja, ali za nas izseljence je žalibog še preveč deviška, naravnost otroška!

Predno jo izseljenec pripravi k pameti in zemljo obdela tako, da se mu v resnici rentira, ga dohiti starost. To obdelovanje pa je združeno z ogromnimi žrtvami in trdom. Kdo bo užival njegove žulje? On gotovo ne! Torej šele tretji rod, če ga bo sploh imel.

Čitam nadalje: Zemlja se dobi tu poceni, ali celo zastonj ter z državno podporo! — Res, a zakaj ni natiskano, kje se ta zemlja nahaja! Morebiti blizu mest, železnic? Kajpada! Saj tudi Argentinci niso tako nazaj s kartami, da bi tako zemljo dajali za »božji lon«! Kaj ti pa pomaga neobdelana zemlja »za deveto goro«, če pa pridelkov ne moreš spraviti na trg! In recimo, da ti dajo zemljo na obroke! Presneto so visoki ti obroki in radi njih se zemlja redno preplača. Na pogodbenem papirju res postaneš lastnik, a vprašanje je, kdaj in kdo bo plačal zadnji obrok.

Lažejo, pretiravajo, saj se nekaterim dobro godi! Le pridi in poglej, prijatelj, ki si želiš medu! Bog daj, da ne bi dobil, toliko jesiha, kot smo ga mi! Prav radi zamenjamo z vami, samo »cvenka« nam pošljite, da se umaknemo nazaj in Vam prepustimo z veseljem »obljubljeno deželo«!

LETOŠNJE MOHORJEVKE.

Razšle so se po deželi in sedaj na tihem govorijo besedo v naših domovih, štiri lepe knjige je za mal denar dobil vsak ud:

Koledar, Sienkiewiczov roman »Quo vadis?«, Sadjarstvo in Zgodbe sv. pisma nove zaveze. Navada je, da vsakdo najraje seže po Koledarju, ker je najbolj raznoličen in pester. Tak je tudi letos. Posvečen je v glavnem lepoti naše zemlje, bratom v tujini, domači zgodovini, našim velmožem, misijonski misli in drobnariji.

Trentar nas pelje »Na Triglav«. Bereš in s potihem želiš, da bi smel s Tonetom, Tonakom in Tončkom. Oni, ki niso navdušeni »navzgor«, se pa vsem trem v pesti smejejo, ko se stepajo v gorski nevihti. Gozra ni nora... In spet se vzbudi nevoščljivost nad krasnim doživetjem po prestanih naporih v gorskem, toplem, dobrozaloženem gnezdecu na Kredarici. — Opis je za Finžgarjevim eden najlepših, le škoda, da ga uživa samo ta, komur so znani vrhovi veslikanov in doline med njimi. Pisan je pač za tiste, ki so stopili kralju na teme. Za nas dolince — in to smo po večini Mohorjani, bi znabiti kdo odprl lepote, ki so tudi nam dostopne in mimo katerih hodimo ali se vozimo, ne da bi jih videli.

Prazgodovinska grobišča in Češčenje svetnikov na Notranjskem so lep donesek k domači zgodovini, vendar zelo krajevne-ga značaja, zato bo v teh loncih in slikah obtičal le tisti, ki jih od blizu pozna.

Poučna in naravnost potrebna sta zlasti opisa dežel, navad in razmer, v katerih se nahajajo naši izseljenci. Kalanov opis »Kaj lepega vidim na Nemškem« se zdi, da nima za nas tolikega pomena, ker živi v Vestfaliji sorazmerno le malo Goričanov in še oni, ki tam rudarijo, so večji del iz Bovškega. Vtis, ki ga čitatelj dobi, je ta, da je Nemčija dežela vzornega katoliškega življenja. Iz vsega opisa zveni klic: »Prid' se lès učit'!« Priznam, da sem marsikaj lepega videl v teh krajih, vendar trdim, da ni vse zlato, kar se sveti in da je še poleg zlatega v teh krajih veliko blatnega. Nemci so pač tiči in ne puste, da bi jim stikal po vseh

loncih. Ni pa, da bi z enakim bračem merili vsako platno. Je res, da je na Nemškem veliko žive, dejavne vernosti, pa je tudi veliko brezboštva. Res bo tudi, da je Nemčija velika in velja druga sodba o Porenjcih, kot recimo o Saksoncih, Bavarcih i. t. d.

Nekaj posebnega in za naše razmere zelo poučnega je pa Mrkunov opis Argentine in ondornih razmer. Ta članek se mi zdi nele najbolj aktualen, ampak naravnost odličen in zelo potreben. Vsaj petkrat naj ga prečitajo oni, ki jih vleče čez lužo!

Med »Življenjem naših mož« pogrešam pok. msgr. Rojca, A. Lebana i. dr. Imajo sicer še sveže grobove in spomine, imajo pa tudi najbolj žive vezi z našim življenjem.

Mična je Savinškova povest »Za rodno zemljo«. Preprosta je in gostobesedna, zato pa razumljiva, da s prstom kaže na naše dni in kliče Francete domov.

Zanimanje za misijonstvo budijo članki R. Patéja. Ker so po deželi razširjeni misijonski listi, bodo opisi in slike marsikomu znane. Pobuda pa vedno koristi in nekaj novega stakneš povsod. Pri misijonstvu pa ne gre toliko za novost, kot za delo.

Oddelek »Dekliški pomemki« namiguje, da ga najbrže nista spisali Marija in Katarina, pa tudi če bi ga bili, bi drugo leto lahko odpadel, ker so navedeni nauki že sto-krat obdelani, razen ženskih telesnih vaj, ki pa vkljub lepim nasvetom ostanejo za uporabo le nekaterim. Dekletom velja bolj nasčelo: Pojdi in stori, kot pa: Tehtaj in pridiguj!

Ugank in smešnic topot Koledar nima. Škoda! Marsikatero urico bi marsikaterega in marsikatero zaposlil in razvedril.

Kakšna je splošna sodba? Koledar je lep: vsebinsko in oblikovno. Če bo pa še bolj naš, bomo še bolj veseli! O drugih knjigah se pa pomenimo za Miklavža in naprošamo tudi naše naročnike in naročnice, naj odkrito izrazijo svoje mnenje. Več oči več vidi, več glav več misli in čimveč nasvetov, tem boljša vsebina! Vsem pa seveda še Bog ne more ustreči!

Moj radio.

Saj ga nimam, prijatelji predragi! Le kar tako sem zapisal to ime, ker je moderno in kar je modernega, vleče. V resnici je pa tako: navadna miza, na njej kupček pisem. Opiram in čitam, pa se mi zdi, kot bi govoril in poslušal. Od nekod nikdar glasu, od drugod pa redno! Ko bi vedeli »nekod«, da mi je vsak glas ljub, bi bilo z nami tako, kot je drugod. Znabiti bo pa le?

Glas iz Sv. Lucije: Dragi tovariši! Majali boste z glavami in vpraševali: Čemu ta dopis? Nič zato! Kar človek v globini duše občuti, rad pove. Občutil pa sem nele jaz, temveč veliko fantov, kolikega pomena je za nas sv. misijon. Imeli smo ga koncem oktobra. Kaj posebno lepega in potrebnega so bile stanovske pridige, ki jih je misijonar imel pri sv. Mauru. Pa nas je bilo tudi fantov! Slovesnost teh blagoslovljenih dni je še povečalo v srce segajoče, lepo cerkveno petje. Vsa čast pevovodju in zboru! Bog daj, da bi vtisi tega misijona ostali stalni in sklepi trdni! Bog živi!

Fant fantom! Odkar je »Čolnič« prvič zaplaval v svet, ga čitam. Ves čas mi je bil dober tovariš, pri vojakihi celo najboljši spremljevalec. Zato se čutim upravičenega,

da vam, dragi prijatelji, sprožim par misli, ko gre leto h koncu! — Prvič: zberite takoj vse letošnje številke in dajte jih vezati! Škoda tako lepega lista, da bi se zgubil. Mlajši ga bodo z veseljem čitali. — Drugič: Zdi se mi, da vse premalo mislimo nanj in ne žrtvujemo v njegov prospeh, kolikor zasluži! Dajmo mu letos izkazati hvaležnost! Predlagam, naj vsak poizkusi vsaj še enega naročnika pridobiti! Jaz jih bom vsaj pet. Kdo me bo prekosil? Z njim bo še posebej sklenil prijateljstvo

Joško C.

Dekle iz Brd. — Vsake kvatre pišem enkrat. Gledam in vidim dvojno nesrečo: Prva sili dekleta čez morje. Vem, da je hudo pri praznem loncu, a ni le prazni lonec, ki odganja mladenke od doma. Želja po udobnosti, prostosti, ta moti dekleta. In v njej vidim drugo nesrečo: gorje mladenki, ki ima mater, pa bi bilo boljše, da bi je ne imela. Razumete? Mislim na matere, ki porivajo hčere s silo od doma, da bi jih zapletle v »zakonski jarem«. Moj Bog, kako mešetarijo! Pa saj vendar nismo na prodaj in ni nikjer rečeno, da boš le v zakonu srečna! Sreča je v srcu in nikjer drugje. — Teh par misli sem vrgla. Oprostite meni in njim! Mogoče niso prav zapisane, a iz srca so pa prišle.

UGANKE.

Rešitev. — Pravilna rešitev ugank v 10. številki je naslednja:

1. Uganka »Iz sodne statistike« se reši takole: Hudobija se sama kaznuje.

2. Računska uganka: Francek je star 12 let, Anica 18 let in Ivo 20 let.

3. Posetnica: Kovaški mojster.

Pravilno rešitev so poslali: Francka Fabčič, Vipava; Franc Vončina, Idrijski log; Bičič Janez, Št. Viška gora; Viktorija Štrukelj, Lom; Alojzij Repič, Zapuže; Anica Poženel, Črni vrh; Draga-Leskovec, Gore nad Idrijo; Peter Trušnovec, Št. Viška gora; Perkan Viktor, bogoslovec; Zinka Hvala, Idrija. Izžreban je bil Peter Trušnovec, Št. Viška gora.

NOVE UGANKE.

1. *Računska uganka:* Katere število od 1 do 9, pomnoženo z dvema naslednjima številoma, da 20 kratno vsoto tretjega števila?

2. *Pregovor:* premisli, premisli, premisli. No izgovoriš!

3. *Okrajšaj:* in, in, in, je, je, je, 6.

Kdor bo pravilno rešil vse tri uganke, poslal rešitev do konca novembra in našel milost v očeh gospoda Žreba, bo prejel v dar knjigo »Glasba in ljubezen«.